

descartes: cogito →

ΣΚΕΦΤΟΜΑΙ, ΑΜΦΙΒΑΛΛΩ, ΝΟΩ,
 ΒΕΒΑΙΩΝΩ, ΑΡΝΟΥΜΑΙ, ΘΕΛΩ,
 ΔΕΝ ΘΕΛΩ, ΦΑΝΤΑΖΟΜΑΙ, ΕΠΙΘΥΜΩ,
 ΑΙΣΘΑΝΟΜΑΙ.

Η φιλοσοφία ως μεταφυσική άσκηση, όπως μας λέει ο Kant, δεσποτική εξουσία στον ανθρώπινο λόγο και στις επιστήμες, πριν καταλήξει να περιφέρεται απόβλητη και εγκαταλελειμμένη ως εκπεσούσα βασίλισσα, σαν την Εκάβη. Κατά τον Μεσαίωνα, η φιλοσοφία διετέλεσε θεραπευτική της θεολογίας, ενώ ο John Locke, τον 17ο αιώνα, της επιφύλασσε τον ρόλο του υπηρετικού προσωπικού των επιστημών, ώστε «να καθαρίζει λίγο το έδαφος και να απομακρύνει κάποια από τα σκουπίδια που κλείνουν τον δρόμο προς τη γνώση». Ο άγγλος φιλόσοφος R.G. Collingwood, τον 20ό αιώνα πλέον, αναρωτιέται αν οι φιλόσοφοι αναλαμβάνουν για τον εαυτό τους ρόλο ιεροεξεταστών που θεωρούν ότι «η αρετή του υψηλού τους λειτουργήματος τους δίνει το δικαίωμα να εκφέρουν κρίσεις για όσους, με διάφορους τρόπους, αναζητούν τη γνώση και, κατά περίπτωση, να τους αποκηρύσσουν ως αιρετικούς». Πρόκειται για αποφάσεις πνευματικού δικαστηρίου, λέει ο Collingwood, που έχουν ως μόνη λειτουργία «να κολακεύουν την αλαζονεία του δικαστηρίου που τις εκδίδει». Η κριτική στις επιστήμες, ισχυρίζεται, πρέπει να γίνεται μόνο εκ των έσω.

Για τον λόγο αυτόν, για να μην θεωρηθούμε επηρμένοι και δεσποτικοί ιεροεξεταστές, φιλοξενούμε στο αφιέρωμα του παρόντος τεύχους τον προβληματισμό οικονομολόγων που κρίνουν εκ των έσω, οι ίδιοι, το επιστημονικό τους αντικείμενο. Όπως φαίνεται από τα κείμενά τους, τους απασχολούν τόσο ζητήματα μεθοδολογικά, ακριβώς για τη σχέση φιλοσοφίας και οικονομικών, όσο και ζητήματα ουσιαστικά, που άπτονται των ίδιων των φιλοσοφικών προϋποθέσεων της επιστήμης τους. Τα οικονομικά, όπως και άλλες επιστήμες, χρησιμοποιούν έννοιες και αναπτύσσονται επί τη βάση παραδοχών, σιωπηρών και ρητών, που μπορεί μεν να θεωρηθούν φιλοσοφικές, αλλά στην περίπτωση των οικονομικών υπάρχει η ιδιαιτερότητα η συζήτηση των παραδοχών αυτών να αποτελεί μέρος του ίδιου του αντικειμένου. Μπορεί γνωστός οικονομολόγος να ισχυρίζεται, όπως μας θυμίζει ο επιμελητής του αφιερώματος, ότι όταν ακούει «φιλοσοφία» ψάχνει το περίστροφό του, όπως έκανε ο Goering με την «κουλτούρα», αλλά φαίνεται ότι το πώς, π.χ., αποτιμάται η αξία, τι μπορεί να έχει αξία, τι σημαίνει να δρα κανείς ορθολογικά, ποια σχέση υπάρχει μεταξύ ελευθερίας, παθών, προτιμήσεων και επιθυμιών εμπλέκουν αναπόδραστα τους οικονομολόγους σε φιλοσοφικά ζητήματα.

Δεν θέλουμε η φιλοσοφία να είναι αδιάφορη για όσα συμβαίνουν στις επιστήμες και γενικά στη ζωή, δεν την βλέπουμε ως περιττή πολυτέλεια ούτε βέβαια ως τιμητή και δυνάστη. Η φιλοσοφία μαθαίνει από τις επιστήμες, αλλά μπορεί επίσης να συμβάλει στη διασάφηση, την κατανόηση και τον κριτικό έλεγχο παραδοχών, θεωριών και πεποιθήσεων. ●